

ДЖЕЙМС МАККОНЕЛ ТЕОРИЯТА НА ОБУЧЕНИЕТО

Превод от английски: Александър Кючуков, 1989

chitanka.info

Пиша това, защото, доколкото мога да преценя, Той иска да пиша. Иначе защо ще ми даде хартия и молив? А пиша „Той“ с главна буква, защото ми се струва най-логично. Ако съм умрял и се намирам в ада, тогава главната буква е просто спазване на приличието. Ако пък съм само пленник, малко ласкателство още на никого не е навредило.

Седя в това помещение и размишлявам за случилото се. Поразен съм най-вече от внезапността на онова, което стана. Разхождах се в горичката около вилата си и в следващата секунда се озовах в малка празна стая гол както майка ме е родила и само способността ми да разсъждавам логично ме спасява от умопомрачението. В момента на „промяната“ (в каквото и да се състои тя) не усетих ни най-малък преход от разходката в гората до идването ми в тази стая. Онзи, който извърши това, заслужава уважение — Той или е изобретил бързодействаща наркоза, или е решил проблема за мигновеното преместване на материя в пространството. Бих предпочел първия вариант, тъй като вторият предизвиква твърде много опасения.

Доколкото си спомням, в момента на прехода си мислех как по-добре да натъпча в главите на моите първокурсници-психолози някои от най-сложните правила от теорията на обучението. Колко далечни и незначителни ми се струват сега неприятностите в академичния живот! Според мен е напълно оправдано, че сега много повече ме занимава мисълта, къде се намирам и как да се измъкна оттук, отколкото въпросът, какви хитрости да приложя, та първокурсниците да разберат Гал или Толмен.

И така, проблем номер едно: къде се намирам? Вместо отговор мога само да опиша помещението. То е с дължина около шест ярда, почти толкова широко и е високо четири ярда. Прозорци няма, но по средата на една от стените има нещо като врата. И всичко това в еднотонно сиво, като стените и таванът излъчват доста приятна неярка бяла светлина. Стените са направени от някакъв твърд материал — може би от метал, тъй като са прохладни на пипане. Подът е от по-мека, приличаща на гума материя, която леко пружинира под краката. Освен това допирът до пода предизвиква „гъделичкащо“ усещане, което означава, че вероятно се намира в състояние на постоянна вибрация. Той е по-топъл от стените — толкова по-добре, тъй като друга постеля явно няма да имам.

В помещението няма други мебели, освен нещо, което прилича на маса и стол. Поне могат да се използват за такива. Върху масата намерих хартия и молив. Не, не съвсем. „Хартията“ е доста по-груба и дебела от онази, с която съм свикнал, а „моливът“ представлява само тънка пръчица графит, която подстрих върху масата.

С това се изчерпва всичко, което ме обкръжава. Интересно какво е направил Той с дрехите ми. Костюмът беше стар, но съдбата на обувките ме тревожи. Тези обувки за разходка много ми харесваха, не бяха евтини и щеше да бъде жалко да се лиша от тях.

Всичко това обаче не отговаря на въпроса, къде, дявол да го вземе, съм се озовал (ако, разбира се, дяволът вече не ме е взел).

Проблем номер две е по-костелив орех: защо съм тук? Да бях параноик, естествено щях да стигна до заключението, че са ме похитили някакви мои врагове. Или пък щях да си въобразя, че руснаците толкова са се заинтересували от изследванията ми, че са ме завлекли в някакво сибирско скривалище и ей сега ще влязат, за да ми предложат или сътрудничество, или смърт. Но колкото и да е тъжно, за подобни фантазии имам твърде реалистична ориентация. Изследванията, които провеждах, бяха много интересни за мен и може би за още двама-трима психолози, които през свободното си време се занимаваха с тясноспециалните проблеми на обучението на животните. Все пак работата ми не е толкова важна за другите, че да си струва да ме отвличат.

И както и преди продължавам нищо да не разбирам. Къде се намирам и защо? И кой е Той?

Реших да не се опитвам да водя този дневник по „дни“ или „часове“. Тези единици за време в сегашното ми положение са загубили всякакъв смисъл, тъй като, когато не спя, светлината не се променя. Човешкият организъм за разлика от много видове нисши животни не притежава точен вътрешен часовник. Многобройни опити неопровержимо доказват, че човек, изолиран от всички външни дразнителни фактори, бързо изгубва чувството си за време. Затова просто ще разделям повествованието си с интервали и се надявам, че на Него ще му е съвестно да иска от мене нормални записки, след като не е съобразил да ми остави часовника.

Не се случи нищо особено. Спах, нахраниха ме и ме напоиха, изпразних пикочния си мехур и червата си. Когато се събудих

последния път, храната стоеше върху масата. Трябва да кажа, че Той съвсем не е чревоугодник. Според мен топки белтък никак не могат да се нарекат изискано ястие. Но с тяхна помощ може да се позабавя да предам богу дух (при условие естествено, че все още не съм го предал). Но не мога да не изразя протест против източника, от който получавам питие. След храната започна да ме мъчи жажда и вече изпращах проклетия към Него, а също така към всички и всичко, когато изведнъж забелязах, че докато съм спал, върху стената се е появила малка цицка. Щях да помисля, че в края на краищата Фройд е прав и моето либидо е подчинило въображението ми. С помощта на експеримент обаче се убедих, че този предмет е съвсем реален и предназначението му е да ми служи за източник на пиене. Когато започнеш да го смучеш, от него тече прохладна сладникава течност. Обаче тази процедура е извънредно унижителна. Стига ми и това, че съм принуден да седя цял ден в природните си одежди. Но професор по психология да се изправя на пръсти и да смуче от изкуствена цицка, когато иска да утоли жаждата си — това вече е прекадено! Бих подал жалба до администрацията само ако знаех към кого да я адресирам!

След като се нахраних и напих, естествените ми нужди започнаха да се обаждат все по-настойчиво. Свикнал съм със съвременните удобства и тяхното отсъствие ме постави в извънредно трудно положение. Но нямаше какво да се прави — наложи се да отида в ъгъла и да се постарая да се примиря с неизбежното (да, между другото, този стремеж да се отдалечиш в ъгъла не е ли в някаква степен инстинктивен?). Обаче в резултат на това разбрах какво е предназначението на вибрацията на пода — не минаха и няколко минути и екскрементите изчезнаха в пода. Процесът беше постепенен. Сега ми предстоят всякакви неприятни размисли на тема, какво може да се случи с мене, ако заспя твърде дълбоко.

Може би това трябваше да се очаква, но, така или иначе, започвам да забелязвам у себе си някои параноидни тенденции. Опитвайки се да реша проблем номер две и да разбера защо се намирам тук, изведнъж започнах да подозирам, че някой от университетските ми колеги ме използва за някакъв свой експеримент. Макклири е напълно способен да замисли поредния фантастичен експеримент за „изолация на човека“ и да ме използва като контролен материал. Естествено би трябвало да ме попита дали

съм съгласен. От друга страна, може би подопитният не трябва да знае условията на експеримента. Но в такъв случай имам едно утешение: ако Макклири наистина е организиран всичко това, ще му се наложи да провежда занятията вместо мене, а той не може да търпи да преподава теорията на обучението на първокурсници!

Знаете ли, тук тишината е някак угнетяваща.

* * *

Внезапно намерих отговора на две от моите загадки. Сега знам къде се намирам и кой е Той. И благославям деня, когато се заинтересувах от проблема за възприемане на движението.

Преди всичко ще спомена, че съдържанието на пращинки във въздуха на тази стая е по-високо от нормалното. Не виждах в това нищо особено, докато не открих, че прахът се натрупва върху пода предимно покрай една от стените. Известно време си обяснявах това с вентилационната система. Предполагах, че на мястото, където стената се съединява с пода, преминава всмукваща тръба. Обаче когато притиснах ръка на това място, не усетих ни най-малко движение на въздуха, а докато държах дланта си там, кожата ми се покри с тънък слой прах. Извърших същия опит по всички останали части на стаята — никъде не ставаше нищо подобно. Това явление се наблюдаваше само покрай една-единствена стена, и то по цялото ѝ продължение.

Но щом не става въпрос за вентилация, тогава за какво? И изведнъж в паметта ми изплуваха някакви изчисления, които бях направил, когато ракетчиците за първи път предложиха идеята да се създаде космическа станция-спътник с екипаж.

Инженерите са чудовищно наивни, когато става дума за поведението на човешкия организъм в повечето от възможните ситуации, и аз си спомних как този нехаен народ направо не беше предвидил проблема, как ще се възприеме въртенето на станцията от човека. Предполагаше се на дискообразния спътник да се придаде въртеливо движение, така че центробежната сила да замени силата на тежестта. В такъв случай външната обвивка на диска би била „долу“ за всички, намиращи се вътре. Явно конструкторите не бяха взели предвид, че човек е толкова чувствителен към ъгловото въртене, както

и към изменението на силата на тежестта. Тогава достигнах до извода, че ако човек вътре в този диск бързо премести главата си, отдалечавайки я макар и на три-четири фута от центъра на диска, ще му се завие свят. Никак не е приятно всеки път, когато сядаш на стола, да ти се гади. Освен това, размишлявайки над този проблем, реших, че пращинки и всякакъв боклук, по всяка вероятност, ще се придвижат в посока, противоположна на посоката на въртене, и ще се натрупват по всяка стена или преграда по пътя им. И така в поведението на праха долових разковничето на загадката. Качих се върху масата и скочих от нея. И наистина, когато се озовах на пода, главата ми бучеше, като че ли ме бе ритнало магаре. Хипотезата ми се потвърди.

Значи се намирам на борда на космически кораб.

Това предположение е невероятно и все пак, колкото и да е странно, в него има нещо утешително. Във всеки случай засега мога да отложам размишленията си за рая и ада — на убедения агностик е значително по-приятно да съзнава, че се намира на космически кораб! Вероятно трябва да се извиня на Макклири: би следвало да зная, че той за нищо на света няма да се реши на постъпка, в резултат на която ще му се наложи да натъпка в главите на първокурсниците теорията на обучението.

И, разбира се, сега зная кой е Той. По-точно зная какво Той не представлява, а това на свой ред дава материал за размисъл. Така или иначе повече не мога да си Го представям като човек. Утешително ли е това, или не — честно казано, не се наемам да твърдя.

Но все още нямам ни най-малка представа, защо се озовах тук и защо този звезден пришълец е избрал за свой гост именно мене. За какво съм Му притрябвал? Ако той се стремеше да установи контакт с човечеството, щеше да отвлече някой политически деец. В края на краищата на политиците това им е работата — да установяват контакти. Но тъй като никой не се опита да установи с мене никаква връзка, трябва с неохота да отхвърля приятната надежда, че Той желае да установи контакт с *genus homo*.^[1]

А може би Той е някакъв галактически учен, например биолог, отправил се в експедиция да търси нови видове. Уф! Каква неприятна мисъл! Ами ако се окаже физиолог и накрая ме аутопсира, за да види вътрешното ми устройство? И моите вътрешности ще бъдат размазани върху предметни стъкълца, за да ги разглеждат под микроскоп десетки

млади „Тойчета“? Бр-р! Готов съм да пожертвувам живота си в името на науката, но бих предпочел да направя това постепенно, а не изведнъж.

С ваше позволение, изглежда, ще се опитам да изтласкам всички тези мисли в подсъзнанието си.

* * *

Боже мой! Трябваше веднага да се досетя! Съдбата е голяма шегобийка, а всяка шега има свой космически план. Той е психолог! Ако бях обмислил добре този въпрос, щях да разбера, че откривайки нов вид, вие първо се интересувате от поведението на особата, а чак след това от физиологията ѝ. И така, на мен ми се падна най-голямото унижение..., а може би най-високото признание. Не знам кое от двете. Станах опитно животно на извънземен психолог!

Тази мисъл ми дойде за пръв път в главата, когато се събудих последния път (трябва да кажа, че сънувах ужасни сънища). Веднага забелязах, че в стаята има някаква промяна, и открих на една от стените нещо като лост, а встрани от него малък отвор, под който е разположен някакъв съд. Бавно се приближих към лоста, започнах да го разглеждам и без да искам, го натиснах. Чу се силно изщракване, от отвора изскочи топка белтък и падна в съда.

За момент се намръщих в недоумение. Всичко това ми се стори учудващо познато. И изведнъж избухнах в истеричен смях. Стаята бе превърната в гигантска кутия на Скинер! В продължение на много години изследвах процеса на обучение на животните, поставях бели мишки в кутията на Скинер и наблюдавах промените в тяхното поведение. Мишките трябваше да се научат да натискат лост, за да получат храната си от апарат, подобен на този, който се бе появил на стената в моя затвор. И ето сега, след всичките ми изследвания, се оказах затворен като мишка в кутията на Скинер! Не, навярно това все пак е адът, казах си аз, и присъдата на лорд Върховния Палач гласи: „Нека наказанието да бъде достойно за престъплението!“

Откровено казано, този неочакван обрат на събитията донякъде ме разстрои.

Явно поведението ми не се отклонява от теорията. Доста бързо открих, че натискайки лоста, понякога получавам храна, а понякога само се чува изщракване, но в съда не пада топче белтък. Горедолу през дванайсет часа апаратът пуска различен брой белтъчни топчета, засега между 5 и 15. Никога не зная предварително колко топчета ще ми отпусне апаратът, той ги изхвърля неравномерно. Понякога ми се налага да натискам лоста десет пъти, преди да получа нещичко, а понякога след всяко натискане се появява топче. Тъй като нямам часовник, не зная точно кога идва времето за хранене и затова отивам при лоста и го натискам през няколко минути, ако според моите сметки дванадесет часа вече са изтекли. Точно така правеха моите мишки. А понеже топчетата не са големи и никога не съм достатъчно сит, забелязвам понякога, че започвам да натискам лоста с цялата ярост на неразумно животно. Във всеки случай явно Той не ме угоява за клане. А може би просто предпочита постно месо?

* * *

Получих повишение. Изглежда, в безкрайната си извънземна мъдрост Той е решил, че имам достатъчно интелект, за да се справя с апарата от скинеров тип, затова получих по-висок чин и ми беше предложен лабиринт. Представете си цялата дълбока ирония на тази ситуация. Върху мене се проверява цялата класическа методика на теорията на обучението. Само ако бих могъл някак си да встъпя в контакт с Него. Обидно ми е дори не това, че ме засипват с тези тестове, а че оценяват разума ми толкова ниско. Та аз мога да решавам хиляди пъти по-сложни задачи. Но как да му обясня това?

Лабиринтът има голяма прилика с нашите стандартни Т-лабиринти и не е трудно да се запомни. Наистина той е доста дълъг, с двадесет и три разклонения по най-краткия път. Когато се озовах в него за първи път, се лутах половин час. Колкото и да е странно, в началото не съобразих какво е това и затова не се опитвах съзнателно да запомням верните завои. И чак когато се добрах до последната секция и намерих там храна, най-после разбрах какво искат от мене. Следващия път преминах лабиринта много по-уверено, после не правех нито една грешка. Обаче самолюбието ми никак не е поласкано

от мисълта, че моите бели мишки щяха да изучат този лабиринт по-бързо от мене.

Сега, когато знам съвсем точно какво става с мене, мислите ми естествено са заети с търсене на изход от това положение. С лабиринтите се справям без особени затруднения, но види се интелектуалните ми способности не са достатъчни, за да съставя план за спасение. От друга страна, спомням си, че моите опитни животни нямаха никаква възможност да избягат. И ако се предположи, че спасението е невъзможно, тогава какво? Какво ще се случи, след като Той извърши над мен всичките си експерименти? Ще постъпи ли с мене така, както самият аз постъпвах с моя опитен материал (с животни, разбира се, не с хора!), тоест, дали ще ме хвърлят в съд с хлороформ? „След приключване на експеримента животните бяха убити“ — така изящно се изразяваме в нашата научна литература. Не е трудно да се разбере, че подобна перспектива никак не ми се струва съблазнителна. А може би, ако Му се сторя особено съобразителен, Той ще поиска да ме използва като производител на свой собствен щам. Това обещава известни възможности...

Проклет да бъде Фройд!

* * *

И да бъде проклет Той! Тъкмо изучих лабиринта както трябва и Той размести всичко! Безсмислено се блъсках насам и натам като прилеп на светлина и стигнах до последната секция след много време. Страхувам се, че се проявих далеч не откъм най-добрата си страна. А той просто е сменил лабиринта с огледалното му отражение. Разбрах това при втория опит. Я нека да си поблъска над това главата, ако е толкова умен!

Вероятно е останал доволен, че се справих с обратния лабиринт, защото премина към по-сложна задача. И все пак може би щях да предвидя следващата му стъпка само ако бях разсъждавал логично. Като се събудих преди няколко часа, открих, че се намирам в съвсем друго помещение. То беше абсолютно празно, но на отсрещната стена видях две врати — снежнобяла и съвсем черна. От вратите ме делеше ров, пълен с вода. Ситуацията не ми хареса, тъй като съобразих

веднага, че Той ми е подготвил стенд за скокове. Трябваше да се досетя коя от вратите ще се отвори, откривайки ми достъп към храната. А втората врата ще бъде затворена. Ако сгреша в избора си, ще се ударя в затворената врата и ще падна във водата. Наистина не би било лошо да взема вана. Но не по този начин!

Докато стоях и мислех върху това, целият се затресох. В буквалния смисъл на думата. Този кучи син е предвидил всичко. Когато самият аз поставях мишки в стенда за скокове, за да ги накарам да скачат, използвах електрически ток. Той действа точно по същата схема. Подът в тази стая се намира под напрежение. И то под какво! Аз крещях, подскачах и проявявах всички други типични признаци на възбуда. Обаче след две секунди дойдох на себе си и скочих в бялата врата.

И знаете ли какво се оказа? Водата беше ледено студена.

Според моите пресмятания в стенда за скокове реших вече не помалко от осемдесет и седем различни задачи и всичко това безумно ми омръзна. Един път се разсърдих и просто посочих вярната врата, но веднага получих силен токов удар за това, че не скочих. Закресях отчаяно, започнах с всичка сила да Го ругая, виках, че ако не Му харесва моето поведение, ще Му се наложи да преглътне това. А Той естествено само увеличи напрежението.

След всичко това почти цял час седях и плаках. Разбирам, че на нашата култура ѝ е чужда идеята за плачещ възрастен мъж, но има случаи, когато преставаш да се съобразяваш с подобни забрани. И само мога да повторя, че ако се бях замислил както трябва над това, какъв род експерименти предвижда Той, навярно бих отгатнал следващия. Впрочем и в този случай най-вероятно бих побързал да отпратя своята догадка в подсъзнанието си.

Един от основните проблеми, които стоят пред психолозите, занимаващи се с теорията на обучението, е следният: дали животното ще се научи на нещо, ако не бъде поощрявано да изпълнява поставените пред него задачи? Много теоретици, например Гал и Спенс, смятат, че поощряването (или „подкрепата“ както те наричат това) представлява абсолютно необходимо условие за обучението. Всеки, който има поне капка здрав разум, разбира, че това е пълна глупост, и въпреки това „теорията за подкрепата“ вече много години заема господстващо положение в нашата наука. Водихме отчаяна

борба със Спенс и Гал и вече ги бяхме притиснали до стената, когато те изведнъж предложиха концепцията за „вторичната подкрепа“. С други думи, всичко, което дава асоциация за поощрение, придобива свойството да въздействува като самото поощрение. Например видът на храната може да стане поощрение — почти същото, като изяждането на тази храна. Видът на храната, помислете си само! Въпреки това те успяха засега да защитят своята теория.

Несъмнено Неговите теории са близки до тези на Гал и Спенс: днес, когато се озовах в стенда за скокове, за верния си скок бях възнаграден не с обичайните топчета белтък, а... извинете, но дори и сега ми е трудно да пиша за това. Когато вратата се отвори и тръгнах към храната, вместо нея намерих снимка или по-точно плакат, нали? Мисля, че фамилията ѝ е Монро.

Седнах на пода и се разплаках. Пет дълги години разгромявах теорията за вторичната „подкрепа“ и ето сега получавам Неговите доказателства, че тази теория е вярна. Та нали ще не ще „ще се обуча“ в коя врата трябва да скачам. Не искам да стоя под напрежение, не искам да скачам в затворената врата и непрекъснато да падам в ледената вода. Това не е честно! Той несъмнено смята всичко това за потвърждение на факта, че видът на снимката ми действа като поощрение и че се уча да решавам задачите, които ми поставя, само за да се полюбувам на мис — как собствено се казваше?... — в костюма на Ева!

Все едно, че Го виждам как седи сега в някакво друго помещение на този космически кораб, чертае всевъзможни криви на обучението и пухти самодоволно, защото аз потвърждавам всички Негови любими теорийки. Само ако можех...

Измина около час, откакто прекъснах тази фраза. Стори ми се, че е минало много повече време и все пак съм уверен, че е изминал само час. И аз го прекарах в размисли. Защото, изглежда, намерих начин да се измъкна от това място. Но дали ще се реша да се възползувам от него?

Тъкмо пишех как Той седи, пуфти и си потвърждава теорийките, когато внезапно ми дойде на ум, че теорията се поражда от методиката, която използваш. Потвърждение на това, вероятно, може да се намери в историята на всяка наука. Но за психологията във всеки случай това е абсолютно вярно. Ако Скинер не бе изобретил проклетата си кутия,

ако не бяха разработени лабиринтът и стендът за скокове, можеше да създадем теории на обучението, съвсем различни от тези, които развиваме сега. Та нали дори и да отхвърлим всичко останало, реквизитът на експеримента по най-жесток начин ограничава поведението на опитните животни. А теорията само обяснява точно този, лабораторен тип поведение.

От това следва, че две култури, разработили еднакви експериментални методики, ще достигнат до теории, които почти си съвпадат.

Отчитайки всичко това, стигам до извода, че Той е твърдоглав привърженик на теорията за подкрепата, тъй като използва съответния реквизит и същата тази методика.

Тъкмо в това и виждам средството за спасение. Той чака от мене потвърждение на всичките си любими теории. Е, тогава Той повече няма да дочака такова потвърждение. Теориите Му са ми известни от игла до конец и следователно ще съумея да Му дам резултати, които ще разбият тези теории на пух и прах.

И мога доста точно да предскажа какво ще излезе от това. Как постъпва изследователят, занимаващ се с теорията на обучението, с животно, което не желае да се държи според нормата и не дава очакваните резултати? Естествено отървава се от него. Нали всеки експериментатор иска да работи само със здрави, нормални животни, и всяка особа, която дава „необикновени“ резултати, незабавно се сваля от експеримента. Щом животно се държи не така, както се е очаквало, то е болно, не съответствува на нормата или има някакъв недостатък...

Разбира се, не може да се предскаже към какъв метод ще прибегне Той, за да се избави от досадната пречка, в която ще се превърна аз сега. Ще ме убие ли? Или просто ще ме върне в „изходната колония“? Не зная. Но във всеки случай с това непоносимо положение ще бъде свършено.

Нека Той само да седне да обработва следващите резултати!

* * *

ОТ: Главния експериментатор на междугалактическата космическа лаборатория ПСИХО-145.

ДО: Директора на научното бюро

Флан, скъпи приятелю, това е неофициално писмо. Официален доклад ще изпратя по-късно, а преди това бих желал да Ви съобщя личните си впечатления.

Работата с наскоро открития вид понастоящем стои в мъртва точка. Отначало всичко вървеше превъзходно. Избрахме животно, което изглеждаше във всяко отношение нормално и здраво, и го подложихме на стандартните тестове. Струва ми се, че Ви съобщих, че този нов вид по всичко прилича на нашите обикновени лабораторни животни, затова снабдихме нашия екземпляр с „играчките“, които толкова им харесват — тънки пластинки от материал, получаващ се от дървесина и пръчица графит. Представете си нашето удивление и нашето удоволствие, когато това ново животно започна да използва „играчките“ по същия начин, както и предишните ни екземпляри! Нима у нисшите видове в цялата Вселена съществуват някакви общи вродени стереотипи на поведение?

Но всичко това е между другото. Отговорът на този въпрос не е много интересен за онези, които се занимават с теорията на обучението. Вашият приятел Верпк упорито твърди, че зад използването на „играчките“ се крие някакъв дълбок смисъл и че трябва да изследваме този проблем. По негово настояване прилагам към писмото материалите, които използва този наш екземпляр. Моето мнение е, че Верпк страда от най-груб антропоморфизъм, и не желая да имам към това никакво отношение повече. Обаче такова поведение ни внуши надеждата, че екземплярите, взети от неотдавна откритата колония, ще се държат в точно съответствие с приетата теория.

В началото така и изглеждаше. Животното много бързо се справи с кутията на Бфян — резултатите бяха просто великолепни. След това последователно го

поставяхме в лабиринта, в огледалния лабиринт и в стенда за скокове — дори, ако бяхме нагласили данните, те не биха могли по-убедително да потвърждават нашите теории. Но когато започнахме да поставяме пред животното задачи, свързани с вторичната подкрепа, то претърпя неразбираема промяна. Поведението му престана да съответствува на нормата. Понякога дори изглеждаше, че животното просто е побесняло. В началото на експеримента се държеше превъзходно. Но след това, тъкмо в мига, когато то, изглежда, намираше решението на поставената задача, поведението му постепенно се променяше, следвайки модели, които, несъмнено, не могат да бъдат свойствени на нормални особи. Работата вървеше все по-зле и по-зле и в края на краищата поведението му започна рязко да противоречи на предсказанията на нашите теории. Естествено тогава разбрахме, че животното е заболяло, тъй като нашите теории се опират на хиляди експерименти с подобни на него опитни животни и следователно са верни. Обаче нашите теории са приложими само към нормални екземпляри и нормални видове. Затова скоро се убедихме, че сме взели за опита животно с някакви отклонения.

Претегляйки всички обстоятелства, върнахме животното в изходната му колония. Но освен това почти единодушно решихме да Ви помолим да разрешите пълното унищожение на цялата тази колония. Съвсем очевидно е, че тя няма да ни послужи за научна работа, а в същото време представлява потенциална опасност, срещу която трябва своевременно да се вземат необходимите мерки. Доколкото всички подобни колонии се намират под Ваше ръководство, обръщаме се към Вас за разрешение да се унищожи горепосочената колония.

Длъжен съм да спомена, че „против“ гласува само Верпк. Той се увлича от нелепата идея, че поведението трябва да се изучава в естествена среда. Откровено казано, не разбирам защо ми го натрапихте в тази експедиция, но очевидно сте имали за това сериозни причини.

Въпреки възраженията на Верпк всички сме твърдо убедени, че тази новооткрита колония трябва да се унищожи, и то колкото се може по-скоро, тъй като тя, несъмнено, е заразена от някаква болест, което ясно се доказва от нашите теории. А ако благодарение на непредвидена случайност тя влезе в съприкосновение с други от изучаваните от нас колонии и зарази други наши опитни животни, то ние никога вече няма да можем правилно да предсказваме поведението им. Струва ми се, че тези доводи са достатъчни.

Може ли да се надяваме, че ще санкционирате най-бързото унищожение на дадената колония, за да можем да се отправим да търсим нови колонии за проверка на нашите теории върху други — здрави — животни? Тъй като само по този начин може да се осигури прогресът на науката.

Оставам най-почтително Ваш
Айоуии

[1] Човекът като биологичен вид (лат.). ↑

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 14,15/1989 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.